

ו' בניסן תשע"ה
26 במרץ 2015
תיק 73056

פסק דין

לבין הנתבעת

אגודה שיתופית הישוב פלוני

בעניין שבין התובעת

חברה המפעילה אתרי אנרגיה מתחדשת

א. רקע כללי

התובעת היא חברה המפעילה אתרי אנרגיה מתחדשת. הנתבעת היא אגודה שיתופית, לה מבנים ביישוב פלוני, ובין היתר מבני תעשייה ביישוב.

התובעת פנתה אל הנתבעת בהצעה לשכירת גגות מבנים שברשותה, לצורך התקנת מערכת סולרית המייצרת חשמל, אותו מוכרת התובעת לחברת החשמל. החיבור תוכנן להתבצע לצובר חשמל המשמש את הנתבעת. הנתבעת היא לקוחה של חברת החשמל והיא זו המספקת את החשמל למבני התעשייה באזור התעשייה שביישוב.

במהלך תקופת ההכנה, התקיים סיור של נציג חברת החשמל בעניין אפשרות החיבור של המערכת, ודרש שיפורים נקודתיים (בעיקר – איתור מקור ההארקה).

בין הצדדים התנהל משא ומתן. בשלב מסוים נתנה הנתבעת הסכמה עקרונית להשכרת הגגות. התובעת שמכוח ההסדר עם חברת החשמל הייתה נתונה בסד זמנים מוגדר התחילה בהתקנת המערכת על גגות הנתבעת לפני חתימה על הסכם השכירות.

בתאריך 15/11/2011 נחתם הסכם שכירות בין הצדדים.

לאחר התקנת המערכת, נתבקש אישור חברת החשמל לחיבור המערכת למערכת החשמל. בשלב זה התקיים סיור נוסף, בו התברר שדרישות חברת החשמל לשיפור חדר החשמל, מקיפות ביותר.

כשהתברר שנדרש תיקון מקיף שעלותו גבוהה נחלקו הצדדים האם זו אחריות הנתבעת לתקן את ארון החשמל, או שזו אחריות של התובעת. לאור צוק העיתים והצורך להשלים את התקנת המערכת ולהתחיל את הפעלתה על תאריך מסוים כך שחברת החשמל תהיה מחויבת להסכם ולתעריפים הגבוהים שנקבעו באותה תקופה, הוחלט בהסכמת שני הצדדים שהתובעת תבצע את התיקון על חשבונה, אך לאחר מכן תובא המחלוקת להכרעת בורר.

לאור הסכמה זו, בסופו של דבר, בוצעה החלפה של כל ארון החשמל, בעלות כוללת של 134,779 ₪.

כפי שהוסכם בין הצדדים, הובאה המחלוקת בפני בית דין זה להכרעה.

הצדדים חתמו על הסכם בוררות המסמך בית דין זה להכריע בסכסוך.

עמוד 1 מתוך 11

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org beitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

התקיימו בפני בית הדין 4 ישיבות בהן פרסו הצדדים את טענותיהם, הביאו עדים והגישו מסמכים. כמו כן, הוגשו סיכומים ותגובות.

לא נפרט בפסק הדין כל פרט, אלא נתמקד בעיקרי הדברים. כך גם את טענות הצדדים, נציין באופן תמציתי.

ב. טענות התובעת

1. הנתבעת חייבת להעמיד רשת חשמל תקינה מכוח החוזה.
 2. תחילת ההקמה של המערכת היה בהסכמה מלאה. למרות שאכן התובעת הייתה נתונה בסד זמנים לוחץ, הדברים נעשו בהסכמה, מתוך הבנה שחווה מפורט יחתם בהמשך.
 3. בשלב חתימת החוזה, התובעת והנתבעת שתיהן היו מודעות לבעיות מינוריות הקיימות בחדר החשמל.
 4. החוזה נחתם בהסכמה מלאה ולא תחת אילוץ.
 5. סמוך לחיבור המערכת התברר שארון החשמל היה במצב לא-תקין, והיווה סכנה בטיחותית חמורה.
 6. עלות התיקון בפועל היתה סבירה, פחות מהצעות המחיר. לא ניתן היה לתקן בעלות נמוכה יותר.
 7. הוסכם על תיקון על חשבון התובעת, והעמדת המחלוקת בפני בורר. בשלב זה ידעה הנתבעת שהיא עשויה לשאת בעלויות והיא לא דרשה לבצע תיקון חלקי. על כן, נכונותה לפתרון בעלות כפי שבוצע, מבטאת את הסכמתה לכך שזה התיקון בו היא חפצה ושיש אפשרות שתישא בו.
 8. לאור העובדה שארון החשמל היה במצב לא-תקין והיווה סכנה בטיחותית, הרי שיש לחייב את הנתבעת גם מצד עשיית עושר ולא במשפט.
 9. הפתרון של הינתקות מן הצובר (שמייתר לכאורה את התועלת שבתיקונו), ומעבר לחיבור פרטי של כל צרכן, לא היה רלוונטי באותה עת.
- תביעת התובעת היא עלות התיקון בסך של 134,779 ₪, בתוספת ריבית והצמדה לפי שיקול דעתו של בית הדין. כמו כן, מבקשת התובעת "לשפות את התובעת בשל הוצאותיה בגין תביעה זו".

ג. טענות הנתבעת

1. עובר לחתימת ההסכם וההחלטה על הבניה של המערכת על הגג, על התובעת הייתה האחריות לוודא את התאמת חיבור החשמל לצרכיה.

2. החוזה אינו מטיל על הנתבעת אחריות להעמדת ארון חשמל בהתאם לצרכי התובעת.
3. הנתבעת הבהירה לתובעת לפני החתימה על החוזה, שהיא אינה נכונה לשאת בעלויות כלשהן.
4. לא הייתה בעיה בטיחותית מהותית בלוח החשמל.
5. בזמן חתימת החוזה התובעת הייתה מודעת לקיומה של בעיה, והנתבעת לא הייתה מודעת. אשר על כן, אילו הייתה כוונה להטיל על הנתבעת אחריות בעניין, היה על התובעת שניסחה את החוזה להתייחס לעניין בחוזה.
6. מבחינת הנתבעת, לא היה כל צורך בהחלפת לוח החשמל, ועל כן החלפת לוח החשמל כלל לא היטיב עם הנתבעת. זאת במיוחד לאור העובדה שכוונתה של הנתבעת הייתה ועודנה להפסיק את השימוש בצובר, ולעבור לאספקת חשמל ישירה מחברת החשמל לצרכנים.

ד. נושאי הדיון

הצדדים נחלקו במחלוקות עובדתיות ומשפטיות רבות. לא בכל מחלוקת עובדתית הכרענו, ולא נחזור וננתח בכתב כל היבט עובדתי. לדעת בית הדין הנושאים העיקריים לדיון הם:

1. מצבו לוח החשמל לפני החלפתו.
2. מודעות הצדדים לבעיה בלוח החשמל לפני החתימה על החוזה.
3. חיוב הנתבעת מכוח החוזה שבין הצדדים.
4. חיוב הנתבעת מכוח התנהגותה לאחר שהוחלט על החלפת ארון החשמל.
5. חיוב הנתבעת מדין נהנה - עשיית עושר ולא במשפט.

ה. מצב לוח החשמל לפני התיקון

בעניין מצב לוח החשמל לפני התיקון, נחלקו הצדדים באופן קיצוני. התובעת ביקשה לטעון שהארון היה במצב שהיווה סכנה מיידית. הנתבעת טענה שהארון היה במצב תקין.

נציין שהתקיימו שלושה סיורים על ידי חברת החשמל – הראשון בתאריך 26/12/10, ולאחריו התקבל אישור עקרוני של חברת החשמל, אלא שנדרש איתור מקור ההארכה.

סיור שני התקיים כשנה לאחר מכן, בתאריך 10/11/11, לאחר שהמערכת כבר הותקנה על הגג. על פי הדו"ח, יש לבצע שיפורים שונים בחדר ובארון.

בתאריך 15/11/11 נחתם חוזה השכירות בין התובעת והנתבעת.

סיור שלישי התקיים על ידי בודק מר פ' בתאריך 19/1/12, אשר הוציא דו"ח בו הוא מזהיר, שאם לא יתוקנו הליקויים תאלץ חברת חשמל לנתק את הצובר, וכן לא ניתן יהיה לחבר את המערכת הסולארית.

התובעת הביאה לעדות את מר פ', בודק חברת חשמל מזה 25 שנה. כאמור, מר פ' הובא לאחר שהובן שמדובר על בעיה מקיפה יותר מאשר איתור הארקה.

מחד, העיד מר פ', שהמצב של חדר החשמל והארון היה בלתי תקין לחלוטין. העד העיד שמצבו של חדר החשמל כולו היה מוזנח. כמו כן, הפנלים המגנים מפני התחשמלות, בארון עצמו, לא היו שלמים. בהתאם לכך, בדוח שנכתב בעקבות ביקורו מופיע איום בניתוק.

לגבי הסכנה – עלה מדבריו שהבעיה הבטיחותית הייתה לאדם המגיע ונמצא בחדר החשמל, אך לא למשתמשי הקצה, ואף לא לאדם הנמצא בסביבתו של חדר החשמל. לדבריו, החדר היה מוזנח "באופן קיצוני" ואחת הבעיות הייתה שהיה בחדר גנרטור לא שמיש, ועוד דברים נוספים, למרות שחדר החשמל אמור להיות מיוחד לחשמל בלבד.

עם זאת, העיד שלא היתה סכנת חיים מיידית – כך נשאל מר פ' (פרוטוקול דיון 2, עמ' 13):

ב"כ הנתבעת - דברת על סכנת חיים, אנחנו פנינו לחברת חשמל ובררנו מה זה סכנת חיים, מבחינתך זו הייתה סכנת חיים מיידית?

מר פ' - אם זה היה מיידית במקום הייתי מנתק, זה היה דבר שהתמשך הרבה שנים. וצריך היה להתעסק בצורה מקצועית.

כאשר נשאל העד האם הייתה חובה להחליף את הארון, הוא השיב שהארון לא היה תקין, לכן הייתה חובה לתקנו, אך לא קבע שיש חובה להחליפו.

העד נשאל לגבי פרקי הזמן בו נדרשים לטפל בבעיות מן הסוג אותן מצא. על כן, הוא השיב בצורות שונות. מחד, אמר שבמצב כזה יש דרישה לטיפול מיידית. הוא נשאל מדוע בין הביקור השני לביקור השלישי חלפה כשנה. וכך נרשמו הדברים בפרוטוקול הדיון:

דיין - למה לא באתם? ראיתם שהחדר לא בסדר?

מר פ' - כי הוא העיר להם ואנו יודעים שזה בטיפול, שיזמינו לחיבור נוודא שהכל תקין.

לאחר מכן נשאל העד על ידי ב"כ הנתבעת:

ב"כ הנתבעת - למה בסוף 2011 מאיימים בניתוק, מה השתנה?

מר פ' - בא בודק ואמר שהוא לא מחבר. פנו למר ר' (רמ"ד בדיקות, מהנדס בחברת החשמל), מן הסתם, אז אמרו לי לבוא לראות איך לסדר את הנושא הזה חד וחלק.

מר פ' - באנו, ובודאי שלאחר שבאתי היינו מנתקים, טחנות הצדק טוחנות לאט.

ב"כ הנתבעת - היה לך לחץ מאנשי המערכת?

מר פ' - לי לא היה לחץ, מן הסתם פנו.

דיין - מה זה מן הסתם, אתה יודע שפנו?

מר פ' - לא.

ב"כ הנתבעת ביקשה אומנם להוביל לכך שהדרישה הבלתי מתפשרת של חברת החשמל לטיפול בארון נבעה מלחץ של התובעת על חברת החשמל. טענה זו קשה להוכחה. למרות שאיום בניתוק הופיע בסופו של דבר במסמך מתאריך 19/1/12, ההתרשמות הכללית היא שאילו לא היה צורך לקבוע באופן חיובי שהארון תקין לחיבור חדש, חברת החשמל לא הייתה ממהרת לנתק את החשמל, שכן לא הייתה בעיה בטיחותית אקוטית. כמו כן, לא נטען שבביקור מר פ' התגלו ממצאים שלא היו בביקור השני שהתקיים כחודשיים לפני כן. אלא נראה שהדחיפות לסיים את התהליך על מנת לחבר את המערכת הסולרית במועד הקצוב, היא שהובילה לשימוש בסגנון החלטי, עד כדי איום בניתוק.

זאת ועוד, מר פ' העיד על כך שחלק מן הליקויים היו כאלה שנוגעים להיבטים חיצוניים לארון עצמו. כגון הזנחת החדר באופן כללי וחסרון בפנלים שהוביל לכך שחלקים בארון היו חשופים (ומסוכנים). מסתבר ביותר, שמבחינת הבטיחות עניינים אלו היו ראשוניים במעלה.

אילו החדר היה נבחן רק בהיבט של אחזקת הקיים באופן זמני, היו מסתפקים בדרישות פחותות. אלא, שכשבאים לחבר מערכת חדשה – שעומדת לפעול במשך מספר שנים, מסתבר ביותר לדרוש, כפי שאכן עשתה חברת החשמל, מערכת תקינה שמתאימה לתפקוד לאורך זמן.

לאור כל האמור, הערכת בית הדין היא, שמצד אחד חדר החשמל והארון היו במצב לא תקין, והיו אף היבטים שנדרש עבורם פתרון מיידי. עם זאת, מסתבר ביותר שהדחיפות למציאת פתרון, ואיכות הפתרון שנדרש, הושפעו מן העובדה שחברת החשמל נדרשה לאשר חיבור של מערכת חדשה שאמורה לעבוד במשך מספר שנים ברמה גבוה.

1. מודעות הצדדים לבעיה בלוח החשמל לפני החתימה על החוזה

בין התובעת והנתבעת מחלוקת האם ידעה התובעת על הבעיה בלוח החשמל וחומריתה לפני החתימה על החוזה. לטענת הנתבעת, התובעת ידעה גם ידעה – אך לא יידעה את הנתבעת לפני החתימה על החוזה. לעומת זאת, לטענת התובעת – רק דו"ח מר פ' הוא שהעלה את חומרת הבעיות על פני השטח.

בעניין זה, מסתבר מאוד שהתובעת לא ידעה על היקף הבעיה, אך היו נורות אזהרה שבהחלט יש להעריך שהתובעת הייתה מודעת אליהם.

ראשית, בדו"ח חברת חשמל מתאריך 10/11/11, נכתב: "יש לבצע סדר או להתייעץ עם רמ"ד בדיקות המהנדס ר' כיצד יש להתמודד עם המצב הקיים בשטח". ניכרים הדברים, שהבודק הבין שהוא אינו יכול לקחת אחריות ולאשר את המצב, ויש להעביר את הדברים לבדיקה בדרג גבוה יותר.

כפי שאמר מר פ' בעדותו, לא כל מה שנאמר, נכתב. אשר על כן, יש להעריך שנציגי התובעת שהשתתפו בסיוור היו מודעים לכך שיש כאן בעיה שיש להשקיע משאבים בפתרונה. עיקר התהליך נעשה מול התובעת ולא מול הנתבעת (בלי לקבוע עובדתית מתי בדיוק היה מזכיר הישוב נוכח.

בכל אופן בסיוור זה הוא היה בברית מילה של בנו, ועל כן יש להעריך שהיא היתה מודעת לבעיה יותר מאשר הנתבעת.

חמישה ימים לאחר הסיוור בו עלו כבר נורות האזהרה – נחתם החוזה. הדבר מעורר שאלה עד כמה התובעת שיתפה את הנתבעת כראוי במצב, באותה מידה שהיא היתה מודעת אליו.

על כן, אנו קובעים שבעת החתימה על החוזה, התובעת היתה מודעת לקיומן של בעיות בארון החשמל יותר מאלו שהיו ידועות לנתבעת (על פי הסיוור הראשון), וכפי הנראה לא שיתפה את הנתבעת בכך, אולם לא הוכח שהיתה מודעת לגודל הבעיה ולגודל העלויות.

עניין זה מצטרף לשיקולים להלן מדוע לא לחייב את הנתבעת מכח החוזה. עם זאת, יתכן שמבחינה משפטית היתה מחוייבות הדדית גם טרם החתימה על החוזה, שכן התובעת התחילה בפעולות ההתקנה תוך הסתמכות על הסכמה עקרונית בעל פה שנתנה הנתבעת.

2. חיוב הנתבעת מכוח החוזה שבין הצדדים

ההתייחסות לשאלת האחריות לארון החשמל בחוזה, אינה מפורטת. התובעת תומכת את תביעתה על שני סעיפים בחוזה. בסעיף 5 נאמר:

5.2. המשכירה אחראית לתקינות המושכר והיא תהיה חייבת לתקן כל נזק שקרה בו, בטרם התקנת המערכת על גביו, עם קבלת הודעה על כך מאת השוכרת. המשכירה תהא חייבת לרכוש פוליסת

בנוסף, בסעיף 6 בחוזה נאמר:

6. המשכירה תאפשר לשוכרת שימוש במונה הצובר הקיים שגודלו מאפשר הקמת מערכת שגודלה הנומינלי הוא KWP 50.

מסעיפים אלו עולה לטענת התובעת, שבכלל תקינות המושכר, כלולה גם תקינות מערכת החשמל.

לעומת זאת, לטענת הנתבעת דווקא על התובעת הייתה האחריות לבדוק את התאמת מערכת החשמל לצרכיה. שכן, זוהי מומחיותה, ולא מומחיות הנתבעת. משלא עשתה כן, והתברר שמערכת החשמל אינה תואמת את דרישת המערכת, זו אחריותה של התובעת בלבד.

התובעת משיבה, שארון החשמל היה לא-תקין ולא-בטיחותי, בהיבטים שאינם תלויים במערכת הסולרית דווקא. מדובר היה בתקלות בסיסיות הנוגעות לבטיחות המערכת ושמירה על חיי הצרכנים.

מבחינת פרשנות החוזה, לא נמצא בחוזה סעיף המטיל אחריות על הנתבעת לכך שהמערכת תותאם לצרכי התובעת. סעיף 6 אינו מטיל אחריות לתקינות, אלא מגדיר את זכויות השימוש של התובעת במושכר. "המשכירה תאפשר לשוכרת שימוש במונה הצובר הקיים".

לעניין סעיף 5.2 – מצד אחד, התובעת היא הגוף המקצועי בתחום, והנתבעת אינה כזו. אין ספק שהתובעת היא זו שיודעת לבחון האם הצובר והחיבור אליו מתאימים לצרכיה או לא. על כן נראה

שהאחריות הכללית (סעיף 5.2) לתקינות המושכר, אינה כוללת אחריות לאלמנטים מיוחדים שהנתבעת צריכה, כל עוד הם לא נזכרו במפורש.

מצד שני, אין ספק, שחלק מן המושכר הוא מערכת החשמל. יש להטיל על הנתבעת להעמיד מערכת חשמל תקינה, באותה מידה ובאותה רמה הנדרשת לצרכיה שלה (של הנתבעת). רמת דרישות אלו הן בתחום אחריותה וידיעתה של הנתבעת, כגוף המספק חשמל לצרכני משנה. התובעת גם היתה רשאית להניח שמערכת החשמל תקינה באופן בסיסי.

עניין נוסף הוא, ההתניה המצויה בחוזה, המכפיפה את החוזה לאישור חברת החשמל. בהקשר זה הנתבעת טענה (סעיפים 45-46 לסיכומי הנתבעת), שהיא היתה רשאית בשלב זה לדרוש את ביטול ההסכם. שכן, ההסכם תלוי וכפוף היה לכך שיתקבל אישור של חברת החשמל, ואישור כזה לא התקבל. כך נקבע בסעיף 8 להסכם:

8. **תנאים מותלים**
הסכם זה יתקיים בקיומם של התנאים המותלים הבאים בתוך 90 יום -
8.1 - א. אישור קמ"ט חשמל במנהל האזרחי

ב. אישור חברת חשמל לחיבור תחנת-הכוח הסולארית לרשת החשמל.

בהמשך בסעיף 8.3 נקבע:

אם לא יתקיימו כל התנאים המותלים בתוך המועד דלעיל, או המועד המוארך – מכל סיבה שהיא - יתבטל הסכם זה, בלא כל טענה של צד למשנהו, והצדדים ישיבו הדדית כל שקיבלו על פיו.

אין חולק, שטיוטת החוזה נוסחה על ידי התובעת. יש להעריך, שמטרת התובעת בהוספת של הסעיף הייתה להגן על התובעת. כך שבמקרה שחברת החשמל לא תאשר את החיבור, התובעת לא תהיה חייבת בקיומו של החוזה.

למרות זאת, אין סיבה לטעון שסעיף זה אינו מגן גם על הנתבעת. ההיגיון בהתניה זו הוא, שאת הדרישות של חברת החשמל, אף אחד מן הצדדים אינו יכול להעריך מראש באופן מדויק. אשר על כן, דרישות חברת החשמל הן נתון שאף צד אינו לוקח עליו אחריות. נציין, שטענה זו של הנתבעת, אינה זוכה להתייחסות מפורשת בסיכומי התשובה של הנתבעת.

עדיין ניתן לטעון, שחובתה של הנתבעת-המשכירה לעמוד בדרישות סבירות של חברת החשמל. ברור לדוגמה, שאילו חברת חשמל לא הייתה מאשרת את החיבור בשל העדר מנעול לחדר, הייתה חובה להתקין מנעול ולקיים את החוזה, ולא ניתן היה לטעון שהתובעת או הנתבעת אינה מחויבת בחוזה במצב כזה.

אך כאשר נדרש תיקון בסדר גודל של התמורה בה זוכה הנתבעת לאורך מספר שנים, נראה שמבחינה זו עמדה לה הזכות לדרוש שלא לקיים את החוזה. אכן, כאשר התברר עלות התיקון עלו קולות לביטול החוזה מצד התובעת. אלא, שמסתבר שאכן טוב עשו שני הצדדים כאשר החליטו שנכון יותר לתקן את הארון ולהתאים את החדר, ולא לבטל את החוזה כיוון שבהסתכלות רחבה יש כדאיות בטיפול בחדר החשמל.

ובכל זאת, מבחינה פורמאלית, זכותה של התובעת היה לבטל את החוזה. אשר על כן, נראה שאין לחייב אותה על בסיס החיוב החוזי שלה, ואף לא לאור התנהלותה לאחר שהתגלתה הבעיה וחומרתה.

לסיכום – על פי החוזה הנתבעת אינה מחויבת להעמיד מערכת חשמל התואמת צרכים ספציפיים של התובעת, אך מסתבר שיש לה חובה להעמיד מערכת חשמל בסיסית תקינה. לאור העובדה שלא התקבל אישור מחברת החשמל ועלות התאמת הארון לחברת החשמל גבוהה, התובעת הייתה יכולה באופן עקרוני להשתחרר מן החוזה. לפיכך, אין לחייב אותה על פי החוזה לעמוד בדרישות חברת החשמל כאשר עלותן גבוהה.

ח. חיוב הנתבעת מכוח התנהגותה לאחר שהוחלט על החלפת ארון החשמל

משהתגלתה חומרת הבעיה, ושתיקון ארון החשמל כרוך בעלויות של עשרות אלפי שקלים ויותר, התגלעה בין הצדדים מחלוקת, האם אחריות הנתבעת לתקן את ארון החשמל או שאין זה באחריותה. הוסכם כאמור על ידי שני הצדדים שהתובעת תבצע את העבודות על חשבונה, ולאחר מכן יובא הדבר להכרעת בורר.

יש לבחון, האם מעצם ההסכמה לביצוע התיקון, יש ביטוי לנכונות להתחייב בעלויות התיקון באופן חלקי או מלא. כמו כן, בדיונים עלתה מחלוקת האם התיקון שנעשה היה מוגזם ומיותר.

לגבי המחלוקת הראשונה – בהסכמה להמשיך בתהליך כשלעצמה, אין לראות התחייבות של הנתבעת לכל תשלום מעבר למה שהיא מחויבת בחוזה. ביטוי לכך שזו גישת התובעת היא חוסר נכונותה לשלם דבר בשלב הראשוני.

נראה גם, שאין בדבר פגיעה בזכותה העקרונית לביטול החוזה, שכן ברור שהנתבעת בחרה לא לעשות זאת כדי לצמצם את הפגיעה בתובעת מתוך אכפתיות ואחריות הדדית.

התובעת התייחסה לטענה אפשרית שהתיקון שנעשה היה מעבר לנדרש, וטענה שאם היה אפשר להסתפק בתיקון מצומצם יותר כפי שהנתבעת טוענת, מדוע לא התריעה הנתבעת על כך בזמן אמת.

בעניין זה אנו מקבלים טענת התובעת. הנתבעת הסמיכה את מר ש' להיות הנציג שלה בכל הנוגע לתיקון המערכת, ועל כן אין לה להלין על היקף התיקון שנעשה. אך עדיין אין לראות בהסכמת הנתבעת לביצוע התיקון על ידי התובעת, ראיה להתחייבות חדשה ונוספת מעבר חובותיה על פי ההסכם. כאמור, הדבר מהווה הוכחה לכך שלא נעשו פעולות שאין בהן כל הצדקה. בנוסף, טענת מר ש' היתה, והיא לא נסתרה, שהיה ניסיון לצמצם את עבודת השיפוץ ולא להחליף את כל הארון, אלא שלא נמצאו חלפים מתאימים.

לסיכום – אין לראות בהתנהגות הנתבעת ובהסכמתה לתיקון על ידי התובעת והעברת העניין לבוררות, משום התחייבות חדשה ונוספת על פני חובותיה החוזיים. מצד שני, יש לראות בהתנהלותה אישור לכך שלא נעשו שיפוצים מיותרים ולא מוצדקים.

ט. חיוב הנתבעת מדין נהנה - עשיית עושר ולא במשפט

למרות כל האמור לעיל בעניין אחריותה החוזית המוגבלת של הנתבעת כלפי התובעת, שאין בה כדי לחייב את הנתבעת בתשלום, בסופו של יום הוחלף ארון החשמל. אין לבית הדין ספק, שמצב חדר החשמל וארון החשמל היה לקוי ביותר. זאת, לאור העדויות שנשמעו בפני בית הדין.

כך עלה באופן ברור מעדותו של מר פ', וכן מעדותו של מר ש'.

אמנם, מר ז', ביקש להמעיט בחומרת הבעיה, אולם, בית הדין לא השתכנע מעדותו. וזאת, משתי סיבות: האחת, על פי עדותו הוא לא מוסמך לטפל בצוברים בגודל המדובר (הוא מוסמך רק עד 80 אמפר), והשנייה, מעצם העובדה שלמעשה האחריות על תחזוקת חדר החשמל באופן מעשי מוטלת עליו (למרות שהוא אינו שכיר של המועצה, אלא עובד בהתאם להזמנות עבודה) ולכן הוא בעל עניין לטעון שמצב החדר היה תקין.

כאשר אדם פועל בנכסי זולתו, מבחינה ההלכה בין שני מצבים – יורד ברשות, ויורד שלא ברשות. כאשר אדם יורד ברשות ופועל בנכס חבירו, זכותו לקבל את השכר הנהוג (לפי תעריף נמוך), למרות שלא היה הסכם שכר מפורש, או את ההוצאות אם הן גבוהות מן השכר (שו"ע חו"מ סימן שעה סעיף ד, על פי סמ"ע ס"ק ח). רואים את המחיר הנמוך הנהוג, כהסכמה מכללא.

בנדון דידן, הנתבעת סברה שהיא אינה חייבת בתיקון הארון וראתה את התיקון ככזה שנעשה לטובת התובעת ולא לטובתה, וכן הבהירה שהיא אינה מעוניינת לשלם את עלות התיקון אם אינה חייבת לעשות זאת בדין. ההכרעה היא שמן הבחינה החוזית התובעת לא היתה מחוייבת בביצוע התיקון כולו, על כן אין דינה של התובעת כדין יורד ברשות שזכאי לשכרו המלא.

לפיכך, יש לחייב את הנתבעת רק בשווי ההנאה לה היא זוכה, בדומה לדין יורד שלא ברשות (אומנם, בשונה מדין יורד שלא ברשות, כאן אין לנתבעת את הזכות לדרוש את החזרת המצב לקדמותו – "טול עציד ואבניך").

אשר על כן, יש לחייב את הנתבעת עבור ההנאה לה היא זכתה בשל החלפת ארון החשמל, ובכפוף לאמור להלן.

למרות כל זאת, כפי שכתבנו לעיל, ההערכה העובדתית היא שהדחיפות להחלפת ארון החשמל נבעה מהצורך לחבר את המערכת הסולרית בסד הזמנים המוגבל על פי החוק.

אילו לא היה סד זמנים שכזה, מסתבר שהתובעת הייתה יכולה להתעכב ולמצוא פתרונות חלקיים, עד להחלטה עקרונית האם היא מבקשת לשנות את ההסדר מול חברת החשמל, ולהפסיק לספק חשמל לצרכנים באמצעות הצובר. עם זאת, מסתבר שחלק מן הטיפול נדרש באופן מיידי, ובעיקר האלמנטים הקשורים לבטיחות.

כיום טוענת התובעת, שהיא בתהליך של מעבר לחיבור ישיר של הלקוחות לחברת החשמל, ואף המציאה ביסוס לטענה זו. מאידך גיסא, כפי שטענה התובעת, חלפו כבר למעלה משלוש שנים מאז החלפת ארון החשמל, וזה שירת את הנתבעת עבור כלל לקוחותיה.

מבחינה הלכתית, דין נהנה, נדון על פי קריטריונים סובייקטיביים, ולא על פי קריטריונים אובייקטיביים, ועל כן יש משקל לטענת הנתבעת שהיא העדיפה פתרון אחר. כך נפסק בשו"ע (ח"מ סימן שעה סעיף ד):

היורד לשדה חבירו ברשות, אפילו נטע שדה שאינה עשויה ליטע, שמין לו וידו על העליונה, שאם היתה ההוצאה יתירה על השבח נוטל ההוצאה; ואם השבח יתירה על ההוצאה, נוטל השבח.

והוסיף הרמ"א:

ואם בעל השדה הוא עצמו אריס, חזר להיות דינו כאינו עשוי ליטע, רק ששמין כמה רוצה ליתן שלא יצטרך לטרוח בעצמו (נ"י פרק האשה שנפלו).

כלומר, הערכת התועלת הכלכלית מהעבודה שבוצעה נעשית ביחס לנתונים האישיים של בעל הקרקע. ולכן אם הוא אדם שיכול לעבוד בעצמו, הוא ישלם רק עבור הטרחה שנחסכה ממנו ולא עבור עלות פועלים, שככל הנראה לא היה שוכר.

בנדון דידן, יש אם כן משמעות לכך שהתובעת לא היתה מעוניינת באותו שלב לשפץ את הארון באופן מקיף, בשל העובדה שהיא בחנה את האפשרות לפנות לדרך אחרת של חיבור ישיר בין הלקוחות לחברת החשמל.

מאידך גיסא, נציין שיקול נוסף בהגדרת נהנה במקרה זה: אין להתייחס להעמדת המערכת כאינטרס בלעדי של התובעת, שהרי מדובר באינטרס משותף של התובעת והנתבעת. ללא תיקון הארון, לא ניתן היה להשכיר את הגגות לתובעת ותיקון הארון אפשר השכרת הגג וקבלת תמורה כספית.

אכן, אילו היינו מחייבים את הנתבעת במלא עלות הארון, התוצאה היתה שהיא לא הרוויחה מן השכירות דבר, לבד מאשר השבחת הארון. מסתבר שלכך היא לא היתה מסכימה. אך כיוון שנחייב את הנתבעת רק חיוב חלקי, נמצא שהיא שותפה ברווחים ומכאן שהיה לה אינטרס בהקמת המערכת, כאשר התוצאה היא ארון חשמל תקין ויציב, וגם דמי שכירות בשיעור של עשרות אלפי שקלים (סך הכל במהלך התקופה כולה).

על כן, אנו קובעים שהנתבעת חייבת בתשלום על ההנאה הממונית שנגרמה לה.

בבואנו להעריך את ההנאה של הנתבעת, קשה לקבוע מסמרות בדבר.

נציין, שאף העד ז', העיד שלדעתו עלות התיקון שנדרשה עמדה של 19,000 ₪ לא כולל מע"מ (דיון 4, עמוד 6, שורה 14). אך, אילו היו מבוצעות עבודות אלו, אולי הארון היה בטיחותי כנדרש, אך

הדבר לא היה הופך את הארון לארון תקין ויציב לאורך שנים. לאור העובדה שיש מרכיב של ספק (כמה זמן "יחזיק" הארון), שאינו יכול כלל להתברר, אין מקום להזמנת מומחה מקצועי להערכת ההנאה במצב כזה.

על פי ההלכה, במצב כזה רשאי ואף חייב בית הדין להכריע על פי שיקול דעתו. כך נפסק בשו"ע (ח"מ סימן יב סעיף ה):

יש כח לדיין לעשות דין כעין הפשרה במקום שאין הדבר יכול להתברר ואינו רשאי להוציא הדין חלוק מתחת ידו בלי גמר:

השיקולים העיקריים לקביעת הסכום לחיוב הם: יש להעריך שהתובעת לא היתה חייבת לבצע את השיפוץ המלא של הארון; היו עבודות בהיקף של כעשרים אלף ₪, שכפי הנראה נדרשו באופן מיידי וברור; בסופו של דבר, התובעת מחזיקה כיום ארון חשמל יציב ששימש אותה במשך 3 שנים, וישמש אותה עד להעברת הצרכנים לחברת החשמל; צובר החשמל משמש את גם את הנתבעת לצורך ההשכרה של גגות המבנה, דבר שלא היה אפשרי בלא תיקון הארון לפיכך גם תיקון מלא של הארון הוא אינטרס כלכלי של הנתבעת; צובר החשמל יוכל לשמש את התובעת בהמשך לצרכים שיתחדשו (אם יהיו כאלה). עלות התיקון בפועל עמדה על 134,779 ₪.

לאור כל זאת, בית הדין מעמיד את חיובה של הנתבעת על סכום של 75,000 ₪.

בנסיבות שלפנינו, אין הצדקה לחיוב הוצאות משפט של כל צד, אך באגרת בית הדין יתחלקו הצדדים בשווה.

האגרה שולמה על ידי התובעת בלבד, בשיעור של 1,750 ₪.

הנתבעת תשלם אם כן 875 ₪ עבור אגרת בית הדין.

י. החלטה

1. הנתבעת תשלם לתובעת סכום של 75,875 ₪ תוך 30 יום ממתן פסק הדין.

3. פסק הדין ניתן ביום חמישי ו בניסן תשע"ה, 26 למרץ 2015.

בזאת באנו על החתום

הרב סיני לוי

הרב יוסף כרמל, אב"ד

הרב דניאל כץ